

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 4/2011 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 2 luvun 6 ja 9 §:n sekä lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 1 päivänä marraskuuta 2011 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 2 luvun 6 ja 9 §:n sekä lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta (HE 104/2011 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Päivi Kantanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- asiantuntija, varatuomari Katja Leppänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK

- lakimies Anne-Mari Mäkinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lainopillinen asiamies Harri Hellstén, Suomen Yrittäjät ry
- yhteiskuntapoliittinen asiantuntija, lakimies Jukka Ihanus, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lakiasiainpäällikkö Markku Kuoppamäki, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- toimitusjohtaja Merru Tuliara, Henkilöstöpalveluyritysten Liitto ry
- professori Niklas Bruun
- professori Ulla Liukkunen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Akava ry
- Palvelualojen työnantajat PALTA ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi työsopimuslakiin vuokratyödirektiivin täytäntöön panemiseksi tarvittavat säännökset. Työsopimuslakiin ehdotetaan otettavaksi säännös vuokratyöntekijöiden työehtojen määräytymisestä niissä tilanteissa, joissa ei ole löydettävissä joko työvoiman vuokrausyritystä tai käyttäjäyritystä sitovaa työehtosopimusta. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi käyttäjäyrityksen velvoitteesta tiedottaa vuokratyöntekijöille käyttäjäyrityksessä

avoinna olevista työpaikoista samalla tavoin kuin käyttäjäyrityksen omille työntekijöille tiedotetaan. Työsopimuslakiin ehdotetaan lisättäväksi myös ohjaava säännös käyttäjäyrityksen velvollisuudesta tarjota vuokratyöntekijöille mahdollisuus käyttää sellaisia muita kuin työsuhte-eduiksi katsottavia palveluja ja järjestelyjä, joita yritys tarjoaa omille työntekijöilleen, jollei erilainen kohtelu ole perusteltua objektiivisista syistä.

Lähetetyistä työntekijöistä annettuun lakiin ehdotetaan tehtäviksi tarvittavat muutokset, joil-

la lähetetyt vuokratyöntekijät saatetaan työehtojen määräytymisessä samaan asemaan Suomesta palkattujen vuokratyöntekijöiden kanssa. Taavoitteena on vuokratyöntekijöiden yhdenvertai-

sen kohtelun ja yritysten tasavertaisen kilpailu-
aseman edistäminen.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 5 päivä-
nä joulukuuta 2011.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen tarkoituksena on toteuttaa kansallisesti vuokratyödirektiivin edellyttämät vähimmäisvaatimukset. Direktiivin keskeinen tavoite on huolehtia vuokratyöntekijöiden suojelusta ja yhdenvertaisesta kohtelusta. Lisäksi direktiivissä tunnustetaan vuokrausyritysten asema ja vapautetaan markkinat vuokratyön kielloista ja rajoituksista.

Vuokratyöntekijöihin sovelletaan Suomessa yleisesti sovellettavaa työlaainsäädäntöä, joka täyttää jo nykyisellään valtaosin vuokratyödirektiivin asettamat vaatimukset. Siten direktiivin täytäntöönpano edellyttää vain joitakin lisäyksiä työsopimuslakiin. Lisäksi lähetetyistä työntekijöistä annettua lakia muutetaan vuokratyöntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yhdenvertainen kohtelu

Direktiivin 5 artiklan 1 kohdan mukaan vuokratyöntekijän keskeisten työehtojen on oltava käyttäjäyrityksessä suoritettavan toimeksiannon ajan vähintään samanlaiset, joita häneen noudatettaisiin, jos kyseinen yritys olisi palkannut hänet suoraan hoitamaan samaa tehtävää. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin 5 artiklan 3 kohdan mukaan poiketa 1 kohdassa tarkoitettua periaatteen turvaamalla yhdenvertainen kohtelu työmarkkinaosapuolten välisin työehtosopimuksin.

Suomi käyttää poikkeamismahdollisuutta, mikä vuoksi käyttäjäyrityksen velvollisuutta vuokratyöntekijän yhdenvertaisesta kohtelusta ei ehdoteta kirjattavaksi lakiin. Suomessa vuokratyöntekijöiden yhdenvertainen kohtelu turvataan ja työsuhteen ehdot määräytyvät ensisijaisesti vuokrausalaan koskevan työehtosopimuksen ja toissijaisesti käyttäjäyritystä sitovan työehtosopimuksen mukaan.

Yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi esityksessä ehdotetaan lisättäväksi työsopimuslain 2 luvun 9 §:ään säännös vuokratyöntekijöiden työehtojen määräytymisestä niissä tilanteissa, jolloin ei ole löydettävissä joko työvoiman vuokrausyritystä tai käyttäjäyritystä sitovaa työehtosopimusta. Vuokratun työntekijän palkkaa, työaikaa ja vuosilomia koskevien ehtojen on näissä tapauksissa oltava vähintään käyttäjäyritystä sitovien ja siellä sovellettavien sopimusten tai käytäntöjen mukaiset. Lähetettyjä työntekijöitä koskevaa lakia muutetaan siten, että työsopimuslain säännöstä sovelletaan myös lähetettyihin vuokratyöntekijöihin.

Valiokunta katsoo, että ehdotetuilla muutoksilla pystytään riittävästi turvaamaan vuokratyöntekijöiden yhdenvertainen kohtelu. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota vuokratyöntekijöiden heikkoon työsuhteturvaan. Vuokratyöntekijät ovat Suomessa käytännössä aina määräaikaaisia, koska vuokratyöntekijän työsuhte sidotaan usein käyttäjäyrityksen tilauksen keston. Valiokunta pitää tärkeänä, että vuokratyöhön liittyvien kysymysten selvittämistä jatketaan työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisessä poikkihallinnollisessa työelämän selvitys- ja kehityshankkeessa. Valiokunta katsoo, että vuokratyöntekijöiden määräaikaisten työsopimusten perusteet tulee selvittää.

Vuokratyöntekijän aseman parantaminen

Vuokratyödirektiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan käyttäjäyrityksen on tiedotettava vuokratyöntekijöille käyttäjäyrityksessä olevista vapaista työpaikoista samoin kuin käyttäjäyrityksen omille työntekijöille. Tavoitteena on, että vuokratyöntekijöillä olisi samat mahdollisuudet kuin muillakin yrityksessä työskentelevillä saada käyttäjäyrityksestä vakituinen työpaikka. Työnantajan tiedottamisvelvollisuus ehdotetaan esityksessä lisättäväksi työsopimuslain 2 luvun 6 §:ään.

Valiokunta pitää esitettyä muutosta hyvänä ja korostaa, että vuokratyöntekijöiden käyttäjäyritykseen työllistymisen edistämiseen tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota. On huolehdittava siitä, että vuokratyöntekijöiden työllistymistä ei tarpeettomasti vaikeuteta esimerkiksi kilpailunrajoitussäännöksillä tai yritysten välisillä rekrytointipalkkioilla. Valiokunta pitää tärkeänä, että vuokratyöntekijöiden työllistymismahdollisuuksia käyttäjäyrityksiin seurataan.

Vuokratyödirektiivin mukaan vuokratyöntekijöillä tulee olla mahdollisuus hyödyntää käyttäjäyrityksen palveluja ja yhteisiä järjestelyjä samoin ehdoin kuin suoraan käyttäjäyrityksen palveluksessa olevilla työntekijöillä, jollei erilainen kohtelu ole perusteltua objektiivisista syistä. Velvollisuutta koskeva säännös esitetään lisättäväksi työsopimuslakiin. Valiokunta pitää lisäystä hyvänä ja katsoo, että se edistää vuokratyöntekijöiden sitoutumista käyttäjäyritykseen ja syventää ja parantaa henkilöstöryhmien välisiä yhteistyötä.

Lopuksi

Sosiaali- ja terveysministeriössä on parhaillaan valmisteltavana hallituksen esitys, joka koskee laivaväen asuintiloja ja ruokahuoltoa. Valiokunta huomauttaa, että samassa yhteydessä on vielä tarpeen selvittää direktiivin mahdolliset vaikutukset merityösopimuslakiin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki työsopimuslain 2 luvun 6 ja 9 §:n muuttamisesta

9 §. Vuokrattujen työntekijöiden työsuhteissa sovellettavat vähimmäistyoehdot. Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttia poistettavaksi ja sitä vastaavan säännöksen siirtämistä uuteen 9 a §:ään. Koska vuokratyöntekijän oikeudessa käyttää käyttäjäyrityksen palveluja ja järjestelyjä ei ole kysymys työsuhteen vähimmäisehdoista, työelämä- ja tasa-arvovaliokunta katsoo, että selkeyden vuoksi direktiivin 6 artiklan 4 kohdan toteuttamisesta on parempi säätää omassa pykälässä.

9 a §. Vuokratun työntekijän oikeus käyttäjäyrityksen palveluihin ja järjestelyihin. Pykälän tarkoituksena on toteuttaa vuokratyödirektiivin 6 artiklan 4 kohta, jonka mukaan vuokratyöntekijät voivat hyödyntää käyttäjäyrityksen palveluja ja järjestelyjä samoin ehdoin kuin suoraan käyttäjäyrityksen palveluksessa olevat työntekijät, jollei erilainen kohtelu ole perusteltua objektiivisista syistä.

Pykälässä ei säädetä vuokratyöntekijän työsuhte-eduista, vaan hänen oikeudestaan käyttää käyttäjäyrityksen ruokalapalveluita, kuljetusjärjestelyjä ja näihin rinnastettavia muita palveluita tai yhteisiä järjestelyjä. Toisaalta pykälässä säädetään käyttäjäyrityksen velvollisuudesta mahdollistaa olemassa olevien palveluiden käyttö vuokratyöntekijälle samoin ehdoin kuin käyttäjäyrityksen omille työntekijöille. Käyttäjäyritys ei siten saa asettaa palvelujen käytölle erilaisia edellytyksiä sen mukaan, käyttääkö palveluita tai järjestelyitä oma työntekijä vai vuokratyöntekijä.

Vaatimus palvelun tarjoamisesta samoin ehdoin ei kuitenkaan estä sitä, että käyttäjäyritys osana palkkaa tukee taloudellisesti esimerkiksi vain omien työntekijöidensä työpaikkaruokailua. Koska käyttäjäyritys ei maksa vuokratyöntekijälle palkkaa, sillä ei myöskään ole velvollisuutta palkkaan verrattavin tavoin tukea taloudellisesti palvelujen ja järjestelyjen käyttöä.

Käyttäjyryitys voi kieltäytyä tarjoamasta vuokratyöntekijälle palveluja tai yhteisiä järjestelyjä vain silloin, kun erilainen kohtelu on perusteltua objektiivisista syistä. Yksinomaan taloudelliset syyt eivät ole säännöksessä tarkoitettuja perusteltuja syitä. Palvelujen saatavuuskriteerien tulee olla yhdenmukaiset sekä omille työntekijöille että vuokratyöntekijöille. Se, milloin erilaiselle kohtelulle on riittävät perusteet, on ratkaistava tapauskohtaisesti ottaen huomioon muun muassa palvelun ja järjestelyn laatu.

2. Laki lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

2 a §. Vuokrattuja työntekijöitä koskevat säännökset. Lähetettyihin työntekijöihin sovelletaan kaikissa lähettämistilanteissa eli alihankinnoissa, yritysten sisäisissä siirroissa ja vuokratyössä lain 2 §:n 2 momentin mukaista edullisemmuussääntöä, mikä tarkoittaa sitä, että momentissa lueteltuja Suomen lainsäädännön mukaisia säännöksiä sovelletaan lähetettyihin työntekijöihin ainoastaan, jos ne ovat edullisempia kuin työsopimukseen mahdollisesti muutoin sovellettavat vieraan valtion säännökset. Edullisemmuussääntö koskee voimassa olevan lain 2 §:n 3 momentin mukaan myös työsopi-

muslain 2 luvun 7 §:ssä tarkoitetun työehtosopimuksen vuosilomaa, työaikaa ja työturvallisuutta koskevia määräyksiä. Niitä on sovellettava kaikissa lähettämistilanteissa työntekijöihin, jos ehdot ovat edullisemmat kuin muutoin sovellettavaksi tuleva laki.

Ehdotetun uuden 2 a §:n 2 momentin mukaan lähetettyjen vuokratyöntekijöiden työsuhteessa sovelletaan työsopimuslain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitetun työsopimuksen määräyksiä taikka mainitussa pykälässä tarkoitettua muuta sopimusta tai käytäntöä vuosilomasta, työajasta ja työturvallisuudesta. Momentissa ei ole viittausta lain 2 §:n 2 momentin edullisemmuussääntöön. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoitus kuitenkin on, että edullisemmuussääntöä sovelletaan myös 2 a §:n 2 momentin säännökseen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttiin lisätään viittaus edullisemmuussäännökseen vastaavalla tavalla kuin lain 2 §:n 3 momentissa on.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutettuina seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

työsopimuslain 2 luvun (poist.) muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 6 ja 9 § sekä
lisätään 2 lukuun uusi 9 a §, seuraavasti:

2 luku

Työnantajan velvollisuudet

6 §

(Kuten HE)

9 §
Vuokrattujen työntekijöiden työsuhteissa sovellettavat vähimmäistyöehdot
(1 ja 2 mom. kuten HE)
(3 mom. poist.)

hin ja yhteisiin järjestelyihin samoin ehdoin kuin käyttäjäyrityksen työntekijöillä, jollei erilainen kohtelu ole perusteltua objektiivista syistä. Käyttäjäyritys ei kuitenkaan ole velvollinen taloudellisesti tukemaan vuokratun työntekijän palvelujen ja järjestelyjen käyttöä

9 a § (Uusi)
Vuokratun työntekijän oikeus käyttäjäyrityksen palveluihin ja järjestelyihin
Vuokratulla työntekijällä on oikeus käyttäjäyrityksen työntekijöilleen tarjoamiin palvelui-

Voimaantulo
(Kuten HE)

2.

Laki

lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lähetetyistä työntekijöistä annetun lain (1146/1999) 2 §:n 3 ja 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 3 momentti laissa 74/2001 ja 4 momentti laissa 1198/2005, sekä lisätään lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

2 §
(Kuten HE)

2 a §
Vuokrattuja työntekijöitä koskevat säännökset
(1 mom. kuten HE)
Edellä 2 §:n 2 momentissa säädetyin edellytyksin 1 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetun lähetetyn työntekijän työsuhteessa sovelletaan

työsopimuslain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitetun työehtosopimuksen määräyksiä taikka mainitussa pykälässä tarkoitettua muuta sopimusta tai käytäntöä vuosilomasta, työajasta ja työturvallisuudesta.
(3 mom. kuten HE)

Voimaantulo
(Kuten HE)

TyVM 4/2011 vp — HE 104/2011 vp

Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tarja Filatov /sd	Elisabeth Naucér /r
vpj.	Anne-Mari Virolainen /kok	Annika Saarikko /kesk
jäs.	Markku Eestilä /kok	Kristiina Salonen /sd
	Sanni Grahn-Laasonen /kok	Eero Suutari /kok
	Anna Kontula /vas	Katja Taimela /sd
	Jari Lindström /ps	Jani Toivola /vihr
	Lea Mäkipää /ps	Maria Tolppanen /ps.
	Merja Mäkisalo-Ropponen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

neuvotteleva virkamies Marjaana
Kinnunen.